

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Seznamování s hudebními nástroji v mateřské škole

Vypracovala: Lucie Drdová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. března 2018

.....

Lucie Drdová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za cenné rady, odborné vedení a čas věnovaný při jejím zpracovávání. Dále děkuji vedení mateřských škol za umožnění realizace programu a paní učitelce Bc. Zuzaně Kupcové za pomoc při zpracovávání poznatků k praktické části.

V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu nejen v době psaní práce, ale i po celé studium.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je vytvořit výukový program, který je zaměřen na seznamování s hudebními nástroji v mateřské škole. Program má zábavnou formou prostřednictvím různých her a atraktivních činností seznámit předškolní děti nejen s jednotlivými nástroji, ale i jejich dělením do třech základních skupin. V teoretické části se zabývám hudebními nástroji v kontextu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, dále specifiky hudebního vnímání, hudebních představ a paměti předškolního dítěte a charakteristikou jednotlivých hudebních nástrojů. Obsahem praktické části je vytvoření programu Seznamování s hudebními nástroji, jenž odpovídá specifikům vzdělávání předškolních dětí, ověření jeho využitelnosti v mateřské škole, následné vyhodnocení dle předem stanoveného evaluačního plánu a pedagogická opatření přispívající k optimalizaci programu.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, hudební nástroje, výukový program, hudební činnosti v mateřské škole

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to create an educational programme, which is focused on familiarizing with musical instruments in nursery schools. The program should in a fun form, through various games and attractive activities, introduce to preschool children not only individual instruments but also their division into three basic groups. In the theoretical part, I deal with musical instruments in the context of the Framework Education Programme for Preschool Education, as well as with the specifics of music perception, musical ideas and memory of a preschool child and with characteristics of individual musical instruments. The content of the practical part is creation of a programme Musical Instruments Introduction, which corresponds to the specifics of preschool children education, verification of its use in nursery schools, subsequent evaluation according to a predetermined evaluation plan and pedagogical measures contributing to the optimization of the programme.

Keywords: preschool education, musical instruments, educational programme, musical activities in nursery schools

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SEZNAMOVÁNÍ S HUDEBNÍMI NÁSTROJI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	11
1.1 Seznamování s hudebními nástroji v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání	11
1.1.1 Dítě a jeho tělo.....	11
1.1.2 Dítě a jeho psychika	11
1.1.3 Dítě a ten druhý	12
1.1.4 Dítě a společnost.....	12
1.1.5 Dítě a svět	13
1.2 Vývojová specifika hudebního vnímání předškolních dětí.....	13
1.2.1 Hudební vnímání.....	13
1.2.2 Hudební paměť	14
1.2.3 Hudební představivost.....	15
1.3 Specifika předškolního vzdělávání v oblasti rozvíjení poznání a hudebního vnímání	16
1.3.1 Hudební činnosti používané v předškolním vzdělávání.....	19
2 CHARAKTERISTIKA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ	21
2.1 Strunné nástroje.....	21
2.1.1 Housle	22
2.1.2 Violoncello	22
2.1.3 Kontrabas.....	22
2.1.4 Kytara	22
2.1.5 Harfa	23
2.1.6 Klavír	23
2.1.7 Cimbál	24

2.2	Dechové nástroje	24
2.2.1	Zobcová flétna	24
2.2.2	Saxofon	25
2.2.3	Klarinet.....	25
2.2.4	Trubka	25
2.2.5	Pozoun	25
2.2.6	Lesní roh.....	26
2.2.7	Akordeon	26
2.2.8	Varhany.....	27
2.3	Bicí nástroje.....	27
2.3.1	Malý buben	28
2.3.2	Tympány.....	28
2.3.3	Triangl	28
2.3.4	Činely.....	28
3	CÍLE A METODIKA ŘEŠENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	31
3.1	Plán evaluace.....	31
3.2	Charakteristika skupin dětí.....	32
4	PROGRAM PRO SEZNAMOVÁNÍ S HUDEBNÍMI NÁSTROJI	33
4.1	Charakteristika programu	33
4.2	Práce s programem	33
4.2.1	Skupina bicích nástrojů	34
4.2.2	Skupina strunných nástrojů	34
4.2.3	Skupina dechových nástrojů	34
4.2.4	Obsah lekcí výukového programu	35
5	EVALUACE PROGRAMU	38
5.1	Výsledky rozhovoru s dětmi	38

5.2	Výsledky rozhovoru s pedagogem	38
5.3	Vyhodnocení a odpovědi na evaluační otázky	39
5.4	Pedagogická opatření a náměty pro práci s programem.....	41
ZÁVĚR		46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		47
SEZNAM PŘÍLOH		49

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Seznamování s hudebními nástroji v mateřské škole“. Již od útlého věku se o hudební nástroje a hudbu celkově zajímám a chtěla bych své zkušenosti a poznatky šířit dál i mezi nejmenší. V rámci mé bakalářské práce vypracuji program, který pomůže pedagogickým pracovníkům prezentovat a šířit poznatky o hudebních nástrojích hravou a zábavnou formou, jež je pro děti v předškolním věku upřednostňována, a výuka tak bude probíhat bezděčně a přirozeně. Pomocí programu se děti dozvědí nejen, jak nástroje vypadají, ale i jak znějí a do jakých skupin nástroje dělíme.

Hlavní motivací k vypracování této práce bylo zjištění během mé školní praxe, že seznamování s hudebními nástroji se v mateřské škole věnuje málo času nebo bývá tato výuka opomíjena úplně. Jelikož téma obsahuje mnoho informací, rozhodla jsem se vypracovat program, který pomůže pedagogickým pracovníkům toto téma podat tak, aby bylo adekvátní věku předškolních dětí a obohatilo je o možné náměty na činnosti, které lze v rámci tématu využít.

V teoretické části se budu věnovat hudebním nástrojům v kontextu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, vývojovým specifickým hudebního vnímání, hudebních představ a paměti u dětí předškolního věku a charakteristice hudebních nástrojů, které jsou v programu obsaženy.

V praktické části se zaměřím na vypracování programu zaměřeného na seznamování dětí s hudebními nástroji. Program zrealizuji v mateřské škole a budu sledovat reakce dětí a následné množství osvojených poznatků o hudebních nástrojích. Poté nechám pracovat s programem samotnou učitelku mateřské školy. Následně vyhodnotím úspěšnost a využití programu v mateřských školách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SEZNAMOVÁNÍ S HUDEBNÍMI NÁSTROJI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Hudební výchovu v mateřské škole lze uskutečnit různými, vzájemně se prolínajícími hudebními činnostmi, které přizpůsobujeme věku a schopnostem dětí. Tyto hudební činnosti jsou rozděleny do čtyř skupin : na *pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové*. Ty je potřeba realizovat jako řízenou, organizovanou, estetickou a kulturně společenskou pedagogickou činnost.¹

V rámci těchto činností dochází i ke styku dítěte se základními hudebními nástroji, jako jsou např. – *Orffovy nástroje, klavír, kytara, flétna* apod., na které si dítě může sáhnout, zahrát, slyšet jejich zvuk, seznámit se s nimi.

1.1 Seznamování s hudebními nástroji v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

1.1.1 Dítě a jeho tělo

Oblast „dítě a jeho tělo“ je zaměřena především na stimulaci fyzické a psychické odolnosti, zdatnosti a na rozvoj manipulačních a pohybových dovedností. V kontextu s hudebními nástroji dítě učíme správnému zacházení a manipulaci s jednotlivými hudebními nástroji, čímž můžeme zároveň podporovat i rozvoj jemné motoriky. Dále dochází kontaktem s nástroji k osvojení si širších poznatků o nich samotných i o jejich užívání. V rámci poslechu lze působit na psychiku dítěte. Právě hudba může sloužit jako prvek relaxace, či ji můžeme využít na celkové uklidnění organismu.²

1.1.2 Dítě a jeho psychika

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2017) se oblast zaměřuje nejen na podporu duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti, ale i na rozvoj intelektu dítěte, jeho poznávacích procesů, citů, vůle, sebepojetí a sebepoznání. Oblast je členěna na další tři podoblasti:

¹ ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). Str.39-46

² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. s. 15 [cit. 2017-12-7.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

1. Jazyk a řeč
2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace
3. Sebepojetí, city a vůle

V rámci programu se spíše soustředujeme na plnění cílů první a druhé podoblasti.

1.1.2.1 Jazyk a řeč

Při práci s programem si děti osvojí nové poznatky o hudebních nástrojích a seznámí se s několika nástroji, které doposud neznaly. Budeme tedy rozvíjet a obohacovat slovní zásobu dítěte. Na základě nově osvojených pojmů lze využít hry a jazyková cvičení, kterými můžeme zlepšovat mluvený projev, artikulační dovednosti a schopnosti dítěte. Děti také poznávají vyjadřovací možnosti jednotlivých nástrojů.

1.1.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

U dítěte předškolního věku je důležité působení na sensorické vnímání. Toto vnímání rozvíjíme v rámci programu poslechem zvuků jednotlivých nástrojů. Při poslechu lze rozvíjet i fantazii, představivost a tvořivost, dítě například pomocí pantomimy ukazuje hru na znějící nástroj.³

1.1.3 Dítě a ten druhý

V předškolním věku podporujeme dítě v utváření vztahů k vrstevníkům. Učíme je ohleduplnosti, kooperaci, prosociálnímu chování a v neposlední řadě toleranci a respektu druhého. Při činnostech spojených s programem dbáme u dětí na osvojení si těchto vlastností nebo se o nich snažíme vytvořit alespoň jejich základy.⁴

1.1.4 Dítě a společnost

Cílem této oblasti je uvést dítě do širšího světa, než je ten dětský. Seznamujeme dítě především s kulturou a uměním, ale i s pravidly společného soužití. Dále se dítě setkává i se „světem“ dospělých lidí, kdy se učí o řemeslech a různých profesích, které jsou pro fungování společnosti nezbytné. Při konfrontaci dětí s hudebními nástroji

³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. s. 17-22 [cit. 2017-12-7.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. s. 23-24 [cit. 2017-12-7.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

můžeme zmínit typické nástroje pro určitou oblast např. cimbál – Morava a s tím spojené krojované hody apod. Tím dítěti více rozšíříme obzory. Lze také uvést nástroje, které se nejčastěji vyskytují v dechovkové hudbě, která je typická pro českou kulturu.

1.1.5 Dítě a svět

Hlavní vzdělávací záměr této oblasti je spojen s globální a environmentální výchovou. Předáváme dítěti poznatky nejen o okolním světě, ale i o blízkém prostředí, v němž žije. V rámci programu o hudebních nástrojích dítě může poznat odlišné kultury především z hlediska hudby – typické nástroje, písně, zvuky apod.⁵

1.2 Vývojová specifika hudebního vnímání předškolních dětí

1.2.1 Hudební vnímání

Vnímání je druh poznávacího procesu, kdy pomocí analyzátorů neboli smyslů a nervových center v mozku jedinec získává informace a objektech, jejich kvalitách a vztazích. Na tomto procesu se dále podílejí faktory fyziologické, psychické i sociální.⁶

Dle Vágnerové (2000) se vnímání v předškolním věku projevuje zaměřeností na nejbližší svět. Tento způsob uvažování je však málo flexibilní a nepřesný, tzn. že dítě plně nerespektuje zákony logiky. Dětské vnímání lze tedy vyjádřit pojmy – *egocentrismus* – zaměření na subjektivní pohled, tendence zkreslování vlastních úsudků, *fenomenismu* – dítě je upjato na určitý obraz reality, či podobu světa, *magičnost* – dítě využívá vlastní fantazii v reálném dění a *absolutismus* - dítě je přesvědčené, že každé nové poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost.⁷

Hudební vnímání podle Sedláka (1990) považujeme za „*psychofyziologický proces, v němž dochází k aktivnímu, výběrovému a smysluplnému zpracování hudby a jejich informací v lidském vědomí prostřednictvím analyzátorů.*“⁸ Vnímání hudby nám umožňuje především sluchový analyzátor, který je tvořen sluchovým orgánem,

⁵ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. s. 27-30 [cit. 2017-12-7.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

⁶ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.str.663

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.str. 102-103

⁸ SEDLÁK, František. *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-20587-9.str.180

sluchovou nervovou dráhou a příslušnou částí mozkové kůry levé hemisféry.⁹ Neméně důležité jsou i sluchově percepční schopnosti, které takřka tvoří jádro hudebního sluchu. Díky těmto schopnostem je jedinci umožněno vnímat a zpracovávat zvuky, které dělíme na nehudební (hluky) a hudební (tóny), akustické veličiny (intenzita, frekvence...) a vzájemné tónové vztahy, mezi nimiž odlišujeme například – výškové, dynamické, časové a témbrové neboli barevné.¹⁰

Proces vnímání hudby, který probíhá v psychice vnímatele, je ovlivňován několika činiteli. Jsou jimi např. *osobnost vnímatele* (subjekt vnímání), *hudební dílo* (objekt vnímání) a *komunikativní proces* (vztah subjektu a objektu).¹¹

U dítěte předškolního věku je vnímání hudby závislé na fyziologickém zrání sluchového analyzátoru. V tomto věku je důležité vytvořit pro dítě podnětné prostředí, aby dítě bylo schopno si vytvořit citlivost pro akustické činitele, tedy délku, hlasitost, barvu a výšku tónu. Je ale důležité si uvědomit, že pro předškolní věk je typická nerovnoměrnost a odlišná kvalita rozvíjejících se hudebně sluchových schopností.¹²

1.2.2 Hudební paměť

Paměť dle Ebbinghause (1885) je definována jako schopnost přijímat, držet a znovu obnovovat minulé vjemy. Paměť bývá taktéž charakterizována jako schopnost uchování informace o daném podnětu, který už nepůsobí.¹³

Dle Fraňka (2005) je hudební paměť považována za základní prvek hudební schopnosti, bez kterého by nemohlo dojít k přirozenému prožitku z hudby.¹⁴

Také u předškolního dítěte je hudební paměť považována za základní hudební schopnost a Kodešjka (2002) upozorňuje, že je společně utvářena s hudební fantazií a představivostí. Proces paměti je závislý na intelektových schopnostech dítěte a probíhá

⁹ SEDLÁK, František. *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-20587-9.str.174

¹⁰ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.str.113-114

¹¹ SEDLÁK, František. *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. Praha: SPN, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-20587-9.str.181

¹² KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s. 11

¹³ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.str.390

¹⁴ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7. s.138

ve třech fázích – vnímání a osvojení – zapamatování – znovupoznání, reprodukce. Zapamatování u předškolního dítěte je ovlivněno několika faktory, jako jsou např. – emocionální rozpoložení dítěte, vybrané hudební dílo či hudební činnost, motivace apod. K tomu, aby dítě bylo schopné si zapamatovat hudební prožitek, slouží tři druhy paměti. *Krátkodobá paměť* uchovává krátký hudební vjem, který není nadále opakován. Tento vjem je pak následně zapomenut nebo je převeden do dlouhodobé paměti. Krátkodobá paměť nám slouží k zapamatování si např. výškových rozdílů tónu či uvědomění si harmonických změn apod. U dítěte předškolního věku je tato paměť nesouvislá, jelikož vybavování krátkodobé paměti v tomto věku je nepřesné a útržkovité. Dalším druhem paměti je *operativní paměť*. Ve spojitosti s touto pamětí dochází k rozvoji hudebního vnímání a rozumových procesů. Operativní paměť bývá uskutečňována hudební představivostí a působí déle než paměť krátkodobá. Umožňuje nám zapamatování si hudby, její zpracování a výběr hudby dle hledisek potřeb dítěte. Posledním druhem paměti je *paměť dlouhodobá*. Do dlouhodobé paměti si dítě ukládá takové hudební vjemy a prožitky, které jsou pro dítě významné a navazují na již osvojené hudební zkušenosti.¹⁵ Tyto druhy paměti taktéž popisují autoři M.Franěk (2005) a F. Sedlák (1989).

1.2.3 Hudební představivost

Představivost je schopnost vytvářet obrazy v naší mysli a je předpokladem tvořivé činnosti, zejména v problémových situacích. V takových případech je využita fantazie.¹⁶

Představy jsou v obecné psychologii definovány jako vybavené obrazy předmětů a jevů, které byly v minulosti vnímány.¹⁷ Představy dělíme dle druhů smyslů na *zrakové, sluchové, čichové a hmatové*.¹⁸

¹⁵ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s. 23-26

¹⁶ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.str.464

¹⁷ SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. Comenium musicum (Supraphon). ISBN 80-7058-073-9. s.121

¹⁸ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.str.463

Dle hudební psychologie je hudební představivost vnímána jako klíčová hudební schopnost, která úzce souvisí s hudební pamětí. Tato schopnost umožňuje jedinci registrovat i přepracovat hudební prožitek ve svém vědomí.¹⁹

Autor Fr.Sedlák (1989) ve svém díle popisuje pojem *hudební představivost* jako vnitřní sluch, což vysvětluje jako schopnost slyšet „v duchu“ dříve vnímanou hudbu, aniž bychom reálně vnímali její zvukovou realizaci. Dále definuje pojem *hudební představy* jako: „centrálně vybavené obrazy tónů, tónových vztahů, hudebně výrazových prostředků, částí i celých hudebních skladeb vnímaných v minulosti.“²⁰

Hudební představivost se rozvíjí při všech hudebních činnostech. U dětí předškolního věku dochází k jejímu značnému rozvoji při činnostech, v nichž je potřeba zapojit více smyslových analyzátorů. Nejdůležitější je sluch, který nejvíce posiluje hudební vnímání, ale i zrak je její nedílnou součástí kdy - starší dítě dokáže převést notový zápis do svých představ, či mladší si spojí obrázky s danou písní. Ve spojitosti s hudebními představami úzce souvisí i fantazie, která představy posiluje, avšak v předškolním věku se někdy mohou odklánět od reality.²¹

1.3 Specifika předškolního vzdělávání v oblasti rozvíjení poznání a hudebního vnímání

Hudební výchova v mateřské škole představuje mnohotvárný proces prolínající se všemi vzdělávacími oblastmi a napomáhá vytvořit základ pro harmonický rozvoj člověka. Hudebně didaktická akce se stává cílevědomým, radostným, přitažlivým a poučným výchovným procesem, pokud ji provádíme jako řízenou a organizovanou hudební činnost. Při těchto činnostech je důležité respektovat nejen psychologické i pedagogické zákonitosti, ale i didaktické zásady. Jedna z nejdůležitějších zásad je *zásada názornosti*, při níž si dítě osvojuje hudební dovednosti imitací. *Zásada opakování* je klíčová pro zapamatování a vytvoření bližšího vztahu k hudbě. Plánování a uskutečňování práce pedagoga se odvíjí od *zásady soustavnosti a cílevědomosti*,

¹⁹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s. 26

²⁰ SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. Comenium musicum (Supraphon). ISBN 80-7058-073-9. s.121

²¹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s. 26-27

pedagog má jasně stanovené cíle a dobře zorganizovanou činnost. Neméně důležitá je *zásada individuálního přístupu*, kdy respektujeme osobnost dítěte, jeho potřeby, schopnosti, dovednosti a zájmy. Neodmyslitelnou součástí hudebních činností je *zásada aktivity*, která je zdůrazňována ve všech formách – *reprodukce (zpěv)*, *recepce (poslech)* a *produkce (tvořivost)*.²² Tyto zásady jsou v předškolním vzdělávání stále aktuální.

Dle Holase (2004) je nezbytné při hudebních činnostech respektovat i zásadní kritéria. *Kritérium přiměřenosti* představuje vyváženost požadavků na dítě a předcházení přetěžování, které může způsobit demotivaci. Se způsobem prezentování se pojí *kritérium srozumitelnosti*. Je potřeba volit takové informace a poznatky s ohledem na věk dítěte, aby je bylo schopné zpracovat a osvojit si je. Pedagog by měl v hudebních činnostech využívat různé metody a formy výuky, aby co nejvíce zaujal žáka. K tomu ho pobízí *kritérium pestrosti*, u kterého je ale potřeba zohlednit *kritérium esteticko-výchovné hodnoty*.²³

Významným činitelem úspěšné a efektivní vyučovací akce je vhodný výběr vyučovacích metod. Vyučovací metoda je považována za cílevědomý, plánovitý postup, v němž se uskutečňuje činnost učitele v souladu s pravidly vyučovacího procesu. Je dáno, že každá zvolená metoda musí komplexně rozvíjet hudební schopnosti a dovednosti, přinášet nové poznatky a podporovat hudební zájem dítěte. Klíčem zahájení vyučovacího procesu je primární motivace, která žáky evokuje ke zvědavosti a k zájmu dozvědět se nové informace z oblasti hudby.²⁴

V předškolním věku je důležité ze strany pedagoga při vzdělávání zajistit a vytvořit optimální bezpečné, ale i podnětné a obsahově bohaté prostředí, v němž bude vzdělávání probíhat. Dále pedagog zohledňuje individuální potřeby dětí v oblastech fyziologických, psychických, sociálních a emocionálních. Je tedy nutné, aby pedagog

²² ZEŽULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). Str.39-41

²³ HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-x.str.44

²⁴ SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).str.94

vycházel ze znalostí pedagogické diagnostiky, kdy sleduje aktuální stav dětí, jejich pokroky ve vzdělávání apod., a zajistí tak, že pedagogická činnost ve vztahu k dítěti probíhá v souladu s jeho možnostmi. Dokáže dítě stimulovat, podporovat jeho zájem, a docílí tak úspěchu v dané oblasti.²⁵

Dle Rámcového vzdělávacího programu (2017) má být z metod a forem vzdělávání nejčastěji využíváno *prožitkové učení*, které je založeno na přímém zážitku z dané vzdělávací nabídky, dále *kooperativní učení*, podněcující děti ke vzájemné spolupráci a toleranci, a *učení hrou*, kdy je dítě vybízeno ke zvědavosti, poznávání a získávání nových zkušeností a dovedností.²⁶

Na rozdíl od RVP Svobodová (2007) metody rozděluje do tří skupin – *metody zaměřené k naplňování obecných cílů*, kde jsou metodami veškeré „události“, které se stanou v MŠ během dne – komunikace, interakce, podmínky apod.; *metody zaměřené k naplňování dílčích cílů*, kde popisuje metody, vycházející z psychologických zvláštností dětí předškolního věku. Jsou to metody založené na prožitku – *prožívání*, metody založené na vzoru, metody založené na hře - *hra je přirozenou činností dítěte*, metody založené na pohybu – *vyšší potřeba pohybu*, metody založené na manipulaci a experimentu – *konkrétní myšlení* atd. Třetí skupinou jsou *metody k naplňování konkrétních záměrů učitelky*. Do této skupiny jsou řazeny konkrétní postupy. Dále Svobodová (2007) uvádí i jinou podobu dělení metod -např. dle oblastí, která je rozvíjena danou činností (např. metody výtvarné), ale tuto možnost popisuje jako nevhodnou vzhledem k současnému pojetí předškolního vzdělávání, ve kterém má být vše přirozeně propojené.²⁷ Tak budeme chápat i využití jednotlivých druhů hudebních činností, které napomáhají rozvíjení hudebního vnímání, a zároveň lze jejich pomocí rozvíjet i poznání dítěte.

²⁵ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

²⁶ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

²⁷ SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7040-940-4.str22-38

1.3.1 Hudební činnosti používané v předškolním vzdělávání

1.3.1.1 Pěvecké činnosti

ZeZula (1987) i Kodejška (2002) se shodují na faktu, že pěvecké činnosti jsou pro dítě předškolního věku základní a nenahraditelnou činností, při které jsou uspokojovány potřeby aktivního projevu a vnímání všemi smysly a jsou klíčové pro rozvoj všech hudebních schopností.²⁸ Dítě ke zpěvu podporujeme a vytváříme prostor k vlastnímu projevu. Pedagog vybírá takové písně, u kterých dítě pochopí význam a rozsahově vyhovují dětskému hlasu.²⁹

Při zpěvu je nutné dodržovat základní pěvecké zásady a návyky, aby nedošlo k narušené hlasivkového aparátu – dechové cvičení, rozezpívání apod.

1.3.1.2 Poslechové činnosti

Poslechovými činnostmi vedeme dítě k vnímání všech hudebních výrazových prostředků. K plnohodnotnému poslechu je důležitá motivace, která podpoří soustředění dítěte.³⁰ Dítě předškolního věku zaujmou především skladby s výrazným tempem, rytmem, ale i písně s neobvyklými „muzikantskými“ prvky. Při těchto činnostech pedagog využívá nejen skladeb a písní, ale zařazuje do těchto činností i zvuky přírody, zvířat a jednotlivých hudebních nástrojů.³¹

²⁸ ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).str.47-48

²⁹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. str.44-45

³⁰ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s.43-44

³¹ ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).str.132-134

1.3.1.3 Instrumentální činnosti

Činnosti využívající hru na hudební nástroje jsou jedny z nejatraktivnějších pro děti předškolního věku. Využívají se i jako motivační prostředek podněcující zájem o hudbu. V rámci instrumentálních činností děti seznamujeme s nástroji, jejich vlastnostmi a zvuky, rytmizujeme slova, říkadla apod.³²

1.3.1.4 Hudebně pohybové činnosti

Hudebně pohybové činnosti jsou pro předškolní dítě důležité především z hlediska koordinace pohybů, ladnosti a využití pohybu jako výrazového prostředku. Využíváme variabilitu těchto činností, která přispívá k většímu zaujetí a prožitku dítěte. Řadíme sem činnosti, jako jsou např. hra na tělo, tělesná cvičení s doprovodem hudby či hudebních nástrojů, vyjádření obsahu písně pohybem, taneční hry apod.³³

³² ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).str.149-155

³³ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s 46

2 CHARAKTERISTIKA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

Každý hudební nástroj patří do určité skupiny nástrojů. Zařazování do jednotlivých skupin prošlo dlouholetým vývojem. Tomuto „oboru“ se věnovala široká škála vědců od řeckých filosofů po vědce 20.století. První dělení nástrojů dle Aristotela (384-322 př.n.l) bylo na *organon psychon* - lidský hlas a *organon apsychnon* – hudební nástroje umělé.³⁴ Od tohoto dělení se postupně přecházelo k modernějšímu a propracovanějšímu. Například Othmar Luscinius (1480-1537) definoval čtyři nástrojové skupiny – *chordofony, aerofony, idiofony a membranofony*.³⁵ Klasifikace Ušáka (1927) vychází ze tří možností -1. *dělení podle toho, jak zvuk slyšíme, 2. podle vzniku a tvoření tónu - hledisko akustické, 3.podle „prvočinitele“*. Toto dělení publikoval v časopise *Rozhledy hudební* (1927).³⁶ Karnetová (2015) uvádí systematiku dělení dle určitých kritérií - technických, historických, interpretačních apod.³⁷ V rámci bakalářské práce se budeme věnovat výběru nástrojů ze skupiny strunných, dechových a bicích. Toto rozdělení a výběr nástrojů považujeme za základní hudební vědomosti, o které bychom mohli děti předškolního věku obohatit. Je samozřejmé, že dětem nebudeme sdělovat všechny níže uvedené informace, ale pokud je pedagog zná, může odpovědět na všechny případné dotazy dětí.

2.1 Strunné nástroje

Jedná se o typ nástrojů, u kterých je zdrojem zvuku chvějící se struna, která je napnutá mezi dvěma body. K výrobě strun bývá používáno několik materiálů, jako je – ocel, nylon, v dřívějších dobách žíně, šlachy nebo střeva. Strunu lze rozehvět několika způsoby – drnkáním prsty, trsátkem, smyčcem či úderem paličky nebo kladívka. Na tomto základě jsou strunné nástroje rozdělené do tří podskupin - na drnkací, smyčcové a úderné.³⁸

³⁴ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.60

³⁵ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.62

³⁶ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.82

³⁷ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 16

³⁸ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 16

2.1.1 Housle

Housle jsou nejmenší smyčcový nástroj pocházející z 16. století. Tělo houslí tvoří *ozvučná deska*, taktéž nazývána jako *trup* nebo *korpus*. Tato deska je ozdobena výřezy do tvaru písmene *f*, které umožňují kvalitnější přenos zvuku z vnitřku houslí. Na horní desce je připevněna *kobylka*, která vede čtyři struny vycházející ze *struníku*. Struny jsou nataženy přes *krk*, kde nalezneme postupně se rozšiřující *hmatník*, až k *hlavici* neboli *šneku*. Housle jsou zakončeny čtyřmi kolíky, pomocí kterých housle ladíme. Významným doplňkem je *podbradek*, který umožňuje hráči příjemnější držení houslí pod bradou. Housle rozeznáme pomocí *smyčce*, který je vyroben z koňských žíní, upevněných na *prutu*. K regulaci napětí žíní slouží *žabka se šroubkem*.³⁹

2.1.2 Violoncello

Violoncello je svou stavbou velice podobné houslím. Oba nástroje mají stejné části, které si liší pouze velikostí. Čím se ale violoncello liší, je takzvaný *bodec*, který slouží k opírání violoncella o zem.⁴⁰ Dalším významným rozdílem je způsob hry. Housle jsou umístěny pod bradou a lze na ně hrát jak vestoje, tak vsedě, kdežto violoncello je při hře umístěno mezi nohama hráče a hraje se na ně převážně jen vsedě.

2.1.3 Kontrabas

Kontrabas je dle velikosti největším a dle výšky tónu nejhlubším smyčcovým nástrojem. Svými částmi se opět shoduje s houslemi či violoncellem, ale nalezneme zde pár rozdílů, které jsou typické pro tento nástroj. Jedním z nich počet strun. Kontrabasy existují čtyřstrunné a pětistrunné; tyto nalezneme hlavně v symfonickém orchestru. Další rozdíl je ve způsobu hry, kdy kromě techniky hry smyčcem můžeme využít hru prsty, takzvané drnkání neboli *pizzicato*.⁴¹

2.1.4 Kytara

Kytara patří mezi velmi oblíbené nástroje, především pro svou relativně snadnou hratelost doprovodných akordů. *Trup* kytary má tvar různě vykrajovaných osmiček.

³⁹ MICKA, Josef. *Knížka o houslích a mnohé kolem nich*. 1.vydání. Praha: Panton, 1975. str. 125

⁴⁰ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4.str.170-173

⁴¹ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4.str.173-174

K trupu je připevněn *krk s hlavicí a šesti kolíky*, které slouží k naladění jednotlivých strun. Na krku je *hmatník* rozdělený 19–22 kovovými *pražci*.

Ke snazší orientaci na hmatníku nabádají perleťové značky. Na vrchní desce kytary nalezneme kobytku, která slouží k uvázání šesti nebo dvanácti strun.⁴²

V kytarovém „světě“ nalezneme kytary různých tvarů i různých druhů, například: *kytary akustické, elektroakustické, elektrické či basové*.

2.1.5 Harfa

Harfa je řazena mezi nejstarší hudební nástroje. Tvar harfy nám připomíná pomyslný trojúhelník. Jedna strana je tvořena *opěrným sloupem*, který je zakončen *hlavicí*. Druhou stranu tvoří ležatý *krk* esovitého tvaru, na němž jsou kolíčky sloužící k upnutí a ladění strun. Poslední částí je *rezonanční skříň* s otvory pro struny, která se postupně rozšiřuje a je zakončena v *patce* neboli *noze*. V patce nalezneme sedm pedálů sloužících k přeladování harfy během hry. Harfu tvoří povětšinou 47 strun.⁴³

2.1.6 Klavír

Za předchůdce klavíru je považován *klavichord*, který pochází z dob středověku. Klavír je strunný klávesový nástroj. Je tvořen *skříňí* stojící na třech nohách, která má *dno, stěny a víko* ve tvaru *křídla*. Toto křídlo lze zvednout a zapřít opěrnou tyčí. *Rezonanční deska*, která je upevněna na dně skříně, ovlivňuje kvalitu a barvu zvuku klavíru. Na této desce jsou připevněny dvě *kobytky*. Nad rezonanční deskou jsou upevněny *struny* na *kolíčcích*. Kolíčky umístěné na přední straně u klaviatury slouží k ladění. Druhý konec strun je připevněn k *pancéřovému rámu*. Struny klavíru nezní celé, pouze ve vzdálenosti mezi kobytkami a pražci.⁴⁴ Tato vzdálenost je nazývána *menzura*. Mechanika nástroje je tvořena *klaviaturou, strunami, řadou plstěných kladívek, dusítek a dvěma anebo třemi pedály*. Po úhodu do klaviatury klávesa vyvrstí kladívko proti struně/strunám, a vytvoří tak zvuk.⁴⁵

⁴² KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 34

⁴³ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 32

⁴⁴ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 47

⁴⁵ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4. str. 200-201

Klavírů máme několik druhů, ale nejčastěji se setkáváme s takzvaným *křídlem*, které má struny uloženy horizontálně, a *pianinem*, které je hovorově nazýváno piano. Piano má menší rezonanční desku, a tudíž i slabší zvuk a struny jsou na kovovém rámu nataženy vertikálně.⁴⁶

2.1.7 Cimbál

Rezonanční skříň cimbálu je lichoběžníkového tvaru a stojí na čtyřech podpěrných nohách. Ocelové *struny* jsou napnuty přes *kobylinky* sloužící ke změně délky struny, vodorovně k hráči. Celkový počet strun je 133 a pro jednotlivý tón je nataženo až pět strun. Uprostřed cimbálu je sloup, na kterém jsou umístěny *pedály*, ovládající tak zvaná *dusítka*, jež ovlivňují doznívání tónu.⁴⁷ Cimbálové struny se rozeznávají pomocí úderů paliček s plstěnou či vatovou hlavicí nebo drnkáním prsty či plektry.⁴⁸

2.2 Dechové nástroje

Vznik dechových nástrojů se datuje až do pravěku, kde se k jejich výrobě používaly kosti, bambusové pruty, později dřevo a kov. Tón vzniká rozkmitáním vzduchového sloupce, který mimo jiné svou délkou určuje i výšku tónu, vše pomocí vhánění vzduchu ústy či měchem. Aerofony rozdělujeme do dvou skupin: jednohlasé a vícehlasé. Jednohlasé nástroje pak dále dělíme podle použitého materiálu k výrobě na dřevěné a žestové.⁴⁹

2.2.1 Zobcová flétna

Hlavice nebo také *náustek* zobcové flétny má tvar tzv. zobce, který se skládá ze *špalíku* a *štěrbin*ky, sloužící jako vzduchový kanál. Hráč při hře tuto hlavici přikládá ke rtům a pomocí dechu rozkmitává vzduchový sloupec. Na svrchní straně *trubice* je 7 *otvorů*, které hráč zakrývá od spodu malíčkem až ukazováčkem pravé ruky a prsteníčkem až ukazováčkem ruky levé. Ve spodní části flétny je *palcová dírka* obsluhována palcem levé ruky.⁵⁰ Zobcová flétna byla a je převážně vyráběna ze dřeva, ovšem v dnešní době

⁴⁶ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.47-48

⁴⁷ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 57

⁴⁸ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.447

⁴⁹ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.59

⁵⁰ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.60

se setkáváme i s umělými flétnami, které ale mají mírně odlišnou barvu tónu. Až na výjimky se vyskytují 4 „hlasy“ fléten – sopránová, altová, tenorová a basová.⁵¹

2.2.2 Saxofon

Saxofon je specifickým dechovým nástrojem především proto, že ač je vyráběn z mosazného nebo žesťového materiálu, je pro svoji konstrukci *hubičky*, která je shodná s klarinetem a principu tvorby tónu zařazován do skupiny dřevěných nástrojů.⁵² Typickým znakem saxofonu je široká, kovová, většinou zahnutá trubice, tvořící tělo nástroje. *Nátrubek* existuje v mnoha různých materiálových provedeních, což zajišťuje širší témbrové spektrum znějícího zvuku. Tento fakt ovlivňuje i síla a kvalita *plátku*. Nejvýznamnější představitel skupiny saxofonů je altový saxofon. Dalšími druhy jsou sopránový, tenorový a barytonový.⁵³

2.2.3 Klarinet

Jedná se o nejmladší dechový nástroj skládající se z pěti dílů Prvním je *hubička*, která pomocí plátku vytváří tón a k tělu je upevněna *kovovým prstencem*. Dalšími částmi jsou *soudek* a *střední a spodní díl s klapkovým mechanismem*. Poslední částí je *ozvučník*, který vylepšuje zvuk hlavně níže položených tónů.⁵⁴

2.2.4 Trubka

Trubka je žesťový dechový nástroj tvořený úzkou *trubicí*, která je oválně vinuta do tzv. smyčky a na konci se rozšiřuje do *korpusu* či *ozvučníku*. Tato část tvoří tělo nástroje, které je dále vybaveno třemi *ventily*, jež ovládají klapky, sloužící ke změnám výšky tónu. Část, kterou hráč přikládá k ústům, nazýváme *nátrubek*. Je ve tvaru kotlíku, pomocí kterého vháníme vzduch do trubice.⁵⁵

2.2.5 Pozoun

Tělo pozounu tvoří opět *trubice*, podobně jako u trubky. Ovšem pozoun je výjimečný pro svou mechaniku plynulého prodloužení a zkrácení trubice. Tuto

⁵¹ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4. str. 79-80

⁵² KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.691

⁵³ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4. str.93-94

⁵⁴ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.66-67

⁵⁵ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.74

mechaniku tvoří *pohyblivý snížec ve tvaru U*, který je zasunut do cylindrické trubice s nátrubkem, jenž je pevně připojena příčkou k trubici vedoucí k *roztrubu*. Hráč tedy při hře zasouvá a vysouvá snížec, čímž zkracuje a prodlužuje vzduchový sloupec a mění tak výškovou polohu tónu.⁵⁶ Pozoun lze taktéž nalézt pod názvem trombon. Ke správnému označení nástroje lze využít oba dva termíny, jelikož označují ten samý předmět. Důvodem odlišných termínů je původ slov, kdy pozoun neboli *die Posaune* pochází z jazyka německého a označení *trombone* z latiny.⁵⁷

2.2.6 Lesní roh

Lesní roh byl dříve vyráběn ze zvířecích rohů a sloužil především k vytrubování signálů a fanfár při lovu zvěře. Změnou materiálu na kov a vylepšenou konstrukcí se dostal až mezi nástroje symfonického orchestru. Tělo nástroje je *kruhovitě stočeno* a nalezneme na něm tři základní *ventily* neboli *záklopy*. Nátrubek má nálevkovitý tvar. Nátrubkem vháníme vzduch do trubice a ovlivňujeme barvu tónu. Konec nástroje se rozšiřuje do širokého ozvučnicku.⁵⁸ Tato konstrukce ozvučnicku umožňuje hráči využít specifickou techniku přeladování, kdy hráč zasouvá pěst do roztrubu a docílí tak zvýšení či snížení tónu. Tyto tóny jsou témbrově spíše matné a neprůrazné.⁵⁹

2.2.7 Akordeon

Nejdůležitější částí akordeonu je plátěný *měch*, který je poskládán do hranatých záhybů překrytých koženými proužky. Měch je uzavřen tzv. *postávkou*, kde jsou ukryty kobylky s *kovovými jazýčky/hlásky*. Tyto jazýčky jsou poskládány vždy v páru. Jeden se rozeznívá tlakem vzduchu při sklápění měchu, druhý při nasávání. Na *skříňkách* akordeonu jsou klávesnice neboli *tastatura*. Pravé ruce přiléhá statická, melodická klávesnice, která má klavírní chromatické uspořádání. Levá ruka ovládá *basovou tastaturu* tvořenou *knoflíky*, jež slouží pro hru basů a doprovodných akordů. Levá ruka taktéž obsluhuje stahování a roztahování měchu pomocí *řemene*.⁶⁰

⁵⁶ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str. 661-662

⁵⁷ GC664VJ Trombon nebo pozoun (Unknown Cache) in Olomoucky kraj, Czech Republic created by BajkerPatejl. Document Moved[online]. Copyright © 2000 [cit. 28.10.2017]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC664VJ_trombon-nebo-pozoun

⁵⁸ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.76

⁵⁹ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.663

⁶⁰ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.96

Kurfürst (2002) jednodušeji rozděluje části akordeonů a tahacích harmonik na tři součásti: *melodickou část* neboli svršek, ovládanou pravou rukou, *střední část*, sloužící k čerpání vzduchu (měch) a *doprovodnou část* ovládanou rukou levou.⁶¹

Při hře je nástroj díky popruhům opřen o hráčovo tělo nebo se lze setkat s nástrojem ze skupiny *koncertin*, kdy je akordeon při hře volně umístěn na kolenou hráče.⁶²

2.2.8 Varhany

Varhany se ovládají od *hracího stolu*, kde je umístěna *klaviatura* pro ruce, tzv. *manuály*, a *klaviatura* pro nohy, tzv. *pedály*. Ve varhanní skříni jsou ukryté *měchy*, které jsou zdrojem vzduchu v nástroji; *roury* přivádějící stlačený vzduch taktéž zvané *vzduchovody*, a obdélníkové skříně neboli *vzdušnice*. Spojení vzdušnic s hracím stolem nazýváme *traktura* – mechanika rozvádějící pohyby kláves do dalších strojů. Na vzdušnici nalezneme *píšťaly*. Každá píšťala vydává jeden tón. Existují dva druhy píšťal – *retné (labiální)*, kde tón vzniká v píšťale rozechvěním vzduchového sloupce, a *jazyčkové (linguální)*, u nichž tón vzniká kmitáním kovového plátku – jazyčku. Oba druhy píšťal jsou vyráběny ze dřeva nebo kovu. Píšťaly stejné barvy a síly nazýváme *rejstříky*. Je jich v nástroji několik.⁶³

Vzduch byl dříve vháněn do nástroje měchy, jež byly obsluhovány rukama či nohama hráče. Dnes je tento úkon nahrazen elektromotorem, který shromažďuje vzduch v zásuvkové vzdušnici.⁶⁴

2.3 Bicí nástroje

Tuto skupinu nástrojů spojuje jeden dominující znak, který se týká vzniku tónu nebo zvuku-úderem. Bicí nástroje rozdělujeme na dvě skupiny. Pokud je oscilátorem *blána*, jedná se o nástroje *blanozvučné – membrafony*, nebo je zdrojem vibrací přímo tělo

⁶¹ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.739

⁶² OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4.str.178

⁶³ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.90

⁶⁴ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4.str.184

nástroje, jde tedy o skupinu *samozvučných nástrojů – idiofony*. Dále lze nástroje dělit podle *laditelnosti, či materiálu*.

2.3.1 Malý buben

Malý buben má podobnou konstrukci jako buben velký. Je tvořen nízkým *lubem*, který je vyroben ze stočeného pásu mosazného plechu. Vrchní *membrána* je silnější, napnutější a je rozeznívána dvěma dřevěnými paličkami. Na spodní membráně jsou nataženy drátěné *spirálky*, které se rozvibrují úderem a vytváří tak ostřejší zvuk používající se při tzv. „*virblu*“.⁶⁵

2.3.2 Tympány

Tympán, také nazývaný jako *kotel*, je buben s membránou, která uzavírá *rezonátor* ve tvaru kotle z mědi nebo mosazi. Blána je ke kotli připevněna pomocí rámu se šrouby. Tento typ bubnu je specifický pro svou ladicí schopnost, kdy se pomocí sešlápnutí *pedálové páky* povoluje a napíná blána. Ke hře se využívají paličky různých velikostí a tvrdostí. Na „hlavu“ paliček se používá různý materiál – vata, plst, kůže, guma, korek nebo dřevo.⁶⁶

2.3.3 Triangl

Nástroj je tvořen kulatou ocelovou *tyčí* zahnutou do *rovnostranného trojúhelníku* s jedním otevřeným úhlem. Triangl je zavěšen pomocí *vlasce* či *řemínku* na stojanu, nebo jej hráč může za závěs držet. Nástroj se rozeznívá pomocí *kovové hůlky*, kde ve svrchní partii dosahuje středně plných tónů a na základně vyluzuje spíše hlasité tóny. Způsob hry *víření trianglu* (pohyb tyčky mezi dvěma stranami) je označován jako *trylek*.⁶⁷

2.3.4 Činely

Pro výrobu činelů bývá jako materiál používán především bronz. Tělo nástroje je kruhového, mírně vypouklého tvaru, mluvíme o tzv. *talířích*. Uprostřed nalezneme díru, kterou je protaženo *poutko* sloužící k držení nástroje. Činely většinou hráč drží v každé

⁶⁵ KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X. str.427

⁶⁶ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str.428

⁶⁷ KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3. str. 123

ruce jeden, ale setkáváme se i s malými činely, které se nosí na prstech. Zvuk vyvodíme vzájemným protiúderem nebo vertikálně. Na činely lze hrát i paličkou.⁶⁸

⁶⁸ OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4.str.64

II.PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍLE A METODIKA ŘEŠENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem mé práce bylo sestavit a ověřit program zaměřený na seznamování dětí s hudebními nástroji v mateřské škole, který má zpestřit výuku nejen dětem, ale i pedagogům. Program bude realizován a vyhodnocen.

Cílem evaluačního šetření je zjištění vhodnosti výukového programu „Seznamování s hudebními nástroji v mateřské škole“. Evaluace se bude opírat o předem stanovený evaluační plán s evaluačními otázkami. Dále bude vycházet z rozhovoru dětí a zúčastněného pedagoga ve výukovém programu. V případě odhalení nedokonalostí a vysoké náročnosti programu pro předškolní děti je cílem zajistit pedagogická opatření pro jeho optimalizaci.

3.1 Plán evaluace

Pro vyhodnocení výukového programu jsem zformulovala tyto základní otázky:

1. Jak program děti obohatil (poznatky o nástrojích, sluchové vnímání zvuků apod.)?
2. Jaké doporučení pro práci s programem vyplývá z evaluace?

Evaluační otázky pro jednotlivé výukové lekce programu:

- *Jak dlouho trval zájem dětí u předávání nových poznatků o hudebních nástrojích?*
- *Jaké aktivity byly pro děti nejatraktivnější?*
- *Jak děti zvládaly úkoly programu?*
- *Jak děti reagovaly na audio ukázky daných nástrojů?*
- *Jak děti bavila práce s programem?*
- *Jaké nástroje byly v osvojování pro děti nejtěžší?*

Metody evaluace:

Pro zjištění odpovědí na evaluační otázky byly zvoleny tyto metody: nestandardizovaný pre test – test předcházející realizaci programu a post test – test zjišťující výsledky v oblasti znalosti hudebních nástrojů. Dále byly využity metody pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovory s dětmi a předškolními pedagogy.

Celý program byl realizován v délce čtyř týdnů (dva týdny v MŠ „1“ a dva týdny v MŠ „2“) ve dvou mateřských školách se skupinami dětí ve věku od čtyř do šesti let.

Rozhovor s dětmi

Rozhovor byl realizován v den ukončení výukového programu celkem s deseti dětmi: *Adam - 6 let, Alžběta - 4 roky, Anna - 5 let, Eliška - 4 roky, Macey - 4,5 let, Tomáš - 4 roky, Sebastian - 5 let, Sofie - 6 let, Viktor - 6 let, Rozálie - 6 let.* Všem dětem byly kladeny stejné otázky a k rozhovoru byly zvány samostatně. Při odpovídání na otázky měly děti k dispozici tabuli s obrázky nástrojů.

Rozhovor s předškolním pedagogem

Rozhovor s pedagogem byl realizován po týdnu jeho práce s programem. Jednalo se nestrukturovaný rozhovor s doplňujícími otázkami.

3.2 Charakteristika skupin dětí

- **Mateřská škola 1**

V mateřské škole „1“ jsem program realizovala já sama. Vybrala jsem si vesnickou dvoutřídní mateřskou školu na Pelhřimovsku s kapacitou 35 dětí. Výukový program jsem uskutečnila ve třídě, kam dochází 16 dětí, z toho 8 dívek a 8 chlapců. Věk dětí se pohybuje v rozmezí od 4 do 6 let. V této třídě jsem realizovala program 14 dní – od 8.1. 2018 do 19.1. 2018.

- **Mateřská škola 2**

V mateřské škole „2“ program realizoval mnou zvolený pedagog, absolventka bakalářského studia učitelství pro mateřské školy. Té jsem předala veškeré informace o programu. Zároveň jsem jí nechala volnou ruku pro nové nápady, činnosti a možnosti využití mého programu. Mateřská škola „2“ je městská škola na Pelhřimovsku s kapacitou 97 dětí. Program byl realizován ve třídě s počtem 24 dětí ve věku 3-5 let z toho 15 chlapců a 9 dívek. V této třídě byl program realizován taktéž 14 dní od 29.1. 2018 do 9.2. 2018.

4 PROGRAM PRO SEZNAMOVÁNÍ S HUDEBNÍMI NÁSTROJI

4.1 Charakteristika programu

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, při vzdělávání dětí v předškolním věku je důležité dbát na několik zásad – především na názornost a aktivnost. Při tvorbě programu jsem z těchto zásad vycházela.

Vytvořila jsem vizuální pomůcku, která představuje svět hudebních nástrojů. Je specifická pro svou variabilitu nejen v oblasti vzdělávací, ale také v přizpůsobivosti všem věkovým kategoriím (příloha č.1). Jedná se o sololitovou desku o rozměrech 140x120 cm, která je natřena omyvatelnou barvou a splňuje bezpečnostní požadavky – zabroušené rohy, možnost závěsu. Na desce je namalován oválný tvar, rozdělený na tři barevné části. Červená část je označena piktogramem bubnu-*bicí nástroje*, žlutá část je označena piktogramem lyry – *strunné nástroje* a zelená část má piktogram lidské hlavy vydechující vzduch – *dechové nástroje*. Na každé části jsou přilepeny magnety, sloužící k připevnování obrázků hudebních nástrojů dané skupiny. Vedle barevného oválu se nachází dva kovové pláty, na kterých jsou odloženy všechny obrázky hudebních nástrojů, se kterými budu chtít děti seznámit.

Další součástí programu je obrázková kniha s jednotlivými nástroji, taktéž barevně rozdělena do skupin, a poslechové CD. (ukázka viz. příloha č. 2)

4.2 Práce s programem

Před zahájením výukového programu je vhodné udělat s cílovou skupinou průzkum dosavadních vědomostí v oblasti hudebních nástrojů, který napomůže pedagogovi v rozhodnutí, jakým částem v programu se má věnovat detailněji a jakým méně.

Pedagog by se měl opírat o odborné informace o hudebních nástrojích zmíněné v teoretické části kapitoly 2. Tyto získané informace přizpůsobuje při předávání dětem jejich individuálním možnostem.

Celý výukový program je rozdělen do třech hlavních částí podle skupin hudebních nástrojů. Začínáme nejjednodušší a nástroji nejméně zastoupenou skupinou – bicími nástroji, poté pokračujeme nástroji strunnými a nakonec dechovými.

4.2.1 Skupina bicích nástrojů

Mladší věkovou kategorii, cca do 3,5 let, informujeme pouze o základních rysech této skupiny a necháme děti mezi ostatními nástroji vybrat právě bicí nástroje. Popíšeme si základní znaky a přiřadíme do skupiny. U zmínky o daném nástroji pustíme z poslechového CD zvuk nástroje. V rámci aktivizace dětí můžeme vyzkoušet ve třídě, na co vše se dá bubnovat, čímž podpoříme rozvoj fantazie.

U starší věkové kategorie, cca 4-6 let zacházíme do detailnějšího popisu skupiny i nástrojů. Necháme děti listovat v encyklopediích s cílem najít ty bicí nástroje, o kterých se bavíme, a pak postupujeme podobně jako v předešlé kategorii-hledáme nástroje mezi ostatními obrázky nástrojů, posloucháme zvuky z CD apod.

Při osvojení si poznatků o bicích nástrojích u obou věkových kategorií zařazujeme různé varianty her s pomůckou-viz kapitola 5.4

4.2.2 Skupina strunných nástrojů

Jelikož se jedná o skupinu s více zastoupenými nástroji, množství nástrojů a poznatků přizpůsobujeme možnostem cílové skupiny.

S mladší věkovou kategorií opět nezacházíme příliš do detailů. Pomocí obrázkové knihy si ukážeme základní rysy strunných nástrojů a poté je vyhledáváme mezi ostatními. Seznamujeme s názvy a zvukem a zařazujeme je pomocí magnetických kartiček do příslušné skupiny.

Starší věkovou skupinu seznamujeme s detaily skupiny a nástrojů, mícháme je dohromady s bicími nástroji a necháme děti jednotlivé nástroje třídit do skupin. Využíváme i poslechové CD.

Při osvojení si názvů a poznatků o jednotlivých nástrojích opět zařazujeme různé varianty her, viz kapitola 5.4

4.2.3 Skupina dechových nástrojů

V obou případech postupujeme stejným způsobem jako s předešlými skupinami. Volíme přiměřené tempo a obsah informací, jelikož se opět jedná o skupinu s více zastoupenými nástroji.

Po osvojení si předaných poznatků a informací od pedagoga, zařazujeme rozšířené hry a další možnosti s obrázkovou knihou, poslechovým CD, magnetickými kartičkami apod.

4.2.4 Obsah lekcí výukového programu

Následuje bodový výčet činností jednotlivých lekcí programu:

Lekce č.1

- Seznámení s tabulí (popis piktogramů, vysvětlení)
- Seznámení s novou skupinou bicích nástrojů – malý buben, tympán, triangl, činely (popis nástroje, ukázka dostupných nástrojů, ukázka obrázku, vyhledání nástroje na magnetické kartičce + zařazení do skupiny, poslech zvuku)
- Hledání předmětů po třídě, na které se dá bubnovat – opakování rytmu
- Pohybová hra – běh na signál (čtyři skupiny podle nástrojů, na zvuk nástroje – běh po třídě)
- Shrnutí – vyhledání bicích nástrojů v pracovním listě, vymalování

Lekce č.2

- Opakování pomocí tabule (nalezení bicího nástroje + zařazení do skupiny)
- Seznámení s novou skupinou nástrojů – strunné (ukázka strun, zkouška pevnosti, zjištění materiálu...)
- Seznámení s nástroji – harfa, cimbál, kytara (popis nástroje, ukázka obrázku, poslech zvuku nástroje + pantomima, jak se na nástroj hraje, ukázka opravdové kytary – možnost zahrání si na kytaru, potěškání si nástroje)
- Pohybová hra – běh na signál (pět skupinek podle nástrojů, na zvuk nástroje – běh po třídě)
- Skupinový projekt „Bláznivá kytara (výroba kytary z formátu A2 – rozdělení rolí „návrhář, kreslíř, střihač, napínač strun“, volba názvu skupiny, libovolný tvar, barevné vymalování, předvedení zbytku třídy)

Lekce č.3

- Opakování pomocí poslechového CD (podle zvuku poznat nástroj a zařadit ho do skupiny)

- Seznámení s novými nástroji – klavír, housle, violoncello, kontrabas (popis nástroje, ukázka dostupných nástrojů, porovnávání klavíru s keyboardem, zkoušení hry na keyboard, poslech zvuku nástroje)
- Hra na „orchestr“ – hledání smyčce z různého materiálu po třídě (štětec, tužka, tyčka z didaktické hry apod.) ukázka způsobu hry na jednotlivé smyčcové nástroje – vestoje s nástrojem pod bradou - housle, vsedě - violoncello, vestoje – kontrabas. Podle zvuku zareagovat a hrát správně smyčcem na daný nástroj.
- Pohybová hra s klávesy – běh podle rytmu, rozeznání emocí – hraní vesele/smutně
- Shrnutí – kroužkovací „barevný diktát“ v pracovním listě, vymalování

Lekce č.4

- Opakování nástrojů pantomimou – libovolný výběr nástroje, ukázka před třídou hry na něj – uhádnutí, zařazení do skupiny
- Seznámení s novou skupinou dechových nástrojů – zobcová flétna, klarinet, pozoun, varhany (popis nástroje, ukázka dostupných nástrojů, počítání dírek na flétně, ukázka hry na flétnu, možnost fouknutí do flétny, poslech zvuků nástrojů z poslechového CD)
- Počet slabik – počítání slabik všech osvojených nástrojů – určování slabik vyskakováním, vydupáváním
- Najdi chybu – na tabuli chybně zařazené nástroje – rozeznání a napravení chyby
- Pohybová hra – běh na signál

Lekce č.5

- Opakování všech nástrojů pomocí poslechového CD – podle zvuku poznaj nástroj
- Hledání obrázku pod příkrývkou – zařazení na tabuli do správné skupiny
- Určení počáteční hlásky názvu nástroje
- Hledání „ztraceného orchestru“ – po třídě jsou rozmístěny obrázky nástrojů, každé dítě má svůj obrázek orchestru. Úkolem dítěte je zapamatovat si jeden nástroj, který našel ve třídě, najít ho na obrázku orchestru a zakroužkovat ho.

Lekce č.6

- Opakování všech nástrojů pomocí tabule – rozřazování magnetických kartiček do skupin, pojmenování nástroje
- Seznámení s novými nástroji – saxofon, trubka, lesní roh, akordeon (popis nástroje, ukázka dostupných nástrojů, hledání rozdílů mezi žesťovými nástroji, určení počtu slabik názvu nástroje, poslech zvuků nástroje s pantomimou hry na daný nástroj)
- Dechová cvičení – motivace: „Jak hráč na dechový nástroj trénuje svůj dech“ – trénování „bráničního“ dýchání, plynulého a dlouhého výdechu, výdech se zadržováním, základy správného dýchání
- Pohybová hra „Chodím, hledám, co mám znát, pojď mi (jméno) ukázat, do všech koutů zajdi, (název nástroje) mi najdi.“
- Shrnutí – pojmenování zbylých nástrojů v pracovním listě, vymalování

Lekce č.7-10 – opakování a utužování nových poznatků o nástrojích

- Uhádni, jaký nástroj jsem – dítě si libovolně vybere nástroj, který se snaží zprvu slovně popsat, poté si může pomoci pantomimou. Skupina dětí daný nástroj hádá.
- Pracovní list „Spojovačka“ – úkolem dítěte je vybrat hudební nástroj a přiřadit jej ke správné skupině označené stejným piktogramem jako na tabuli
- Poznej nástroj podle „kouzelné řeči“ – analýza názvu nástroje na hlásky – poznání nástroje a zařazení do skupiny
- Předškolní příprava – určování počtu slabik, odlišování dlouhé a krátké slabiky, grafické znázornění
- Sluchová hra „Najdi“ – jedno dítě v kruhu se zavázanýma očima, dvě děti v kruhu mají zvukové odlišný nástroj. Úkolem dítěte je podle sluchu najít předem určený nástroj.
- Určování rytmu – dítě určuje skupině dětí, které jsou v kruhu rytmus chůze – jako: „pochodující vojáci, utíkající myšky, starý medvěd, skákající žabky apod. – na buben, triangel, keyboard.
- Poslech písně od Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka „Když jsem já šel do lidušky“- hádání nástrojů v písničce

5 EVALUACE PROGRAMU

5.1 Výsledky rozhovoru s dětmi

Detail rozhovoru viz příloha č. 3.

Oblíbenost nástrojů a aktivit programu

Kromě tří dětí, které se shodly na malém bubnu a dvou chlapcích, kteří uvedli zobcovou flétnu, jmenovaly ostatní děti různé nástroje – housle, harfu, piano, kytaru, triangl.

Co se týče aktivit, potvrdila se potřeba pohybu dítěte v předškolním věku, a tak šest dětí nejvíce zaujaly „běhací hry“. Objevily se ale i jiné aktivity jako například-hledání nástrojů orchestru, poznávání nástrojů podle zvuku a hra na kytaru.

Náročnost aktivit programu a zapamatování si nástrojů

Tři chlapci se shodli, že žádná z aktivit pro ně nebyla těžká. Avšak dvě děvčata uvedla jako náročnou aktivitu hledání nástrojů orchestru. Ostatní děti označily jako náročné tyto aktivity – vyrábění kytary, poznat jeden nástroj (pozoun) a poznávání nástrojů dle zvukových ukázek.

S výjimkou jednoho chlapce, který si zapamatoval všechny nástroje bez problému, byly dvakrát označeny nástroje – klarinet, tympán a kontrabas. Dále se objevily nástroje akordeon, harfa a varhany.

5.2 Výsledky rozhovoru s pedagogem

Z počátku měla pedagožka z průběhu výukového programu obavy, jelikož se označuje za „ne velkého“ hudebníka. Obávala se především toho, jestli téma dostatečně zaujme děti a jestli ona sama dokáže dané téma interpretovat zábavnou formou.

Po realizaci výukového programu svůj názor značně přehodnotila, jelikož díky programu zjistila několik faktů. Jako první uvádí, že hudební nástroje jsou pro děti velice zajímavé a přitažlivé, zejména v činnostech, kdy děti mohou samy na nástroje hrát a pohybovat se. Další z faktů se týká knih s tematikou hudebních nástrojů. Jakožto přednášející dětské literatury shledává zajímavým vyhledáváním pohádek a říkanek s tematikou hudebních nástrojů. Jmenuje například autory Karla Šiktance (říkanky viz příloha č. 4) a Evu Opravilovou – Pohádka „Basa a housličky“. Dále nejen děti, ale i

samotného pedagoga zaujaly nahrávky hudebních nástrojů z poslechového CD, kde velmi kladně hodnotí výběr skladeb a domnívá se, že děti si prostřednictvím poslechu mohou celkově zlepšit schopnost naslouchat. K tématu hudebních nástrojů se bude chtít pedagog po čase vrátit a s dětmi tak více času věnovat ovládnutí hry na doprovodné nástroje, rozšířit poznatky, navštívit kostel s varhany a ZUŠ.

Celkově program hodnotí jako velmi podnětný, pro děti a učitele velice přínosný. Programu se plně věnovali cca 7 dní a po zkušenostech by program dokázala prodloužit ještě o týden déle, což si před realizací nemyslela. Vzhledem k věku dětí se věnovali hudebním nástrojům celkově bez větších detailů, blíže se věnovali pouze bicím nástrojům, především kvůli možnosti osobní zkušenosti.

5.3 Vyhodnocení a odpovědi na evaluační otázky

Před samotnou realizací programu byl vykonán nestandardizovaný pre test, díky kterému byly zjištěny dosavadní znalosti hudebních nástrojů. Po ukončení programu byl realizován s týdenním odstupem post test, který vyhodnotil ovlivnění znalostí dítěte výukovým programem.

Výsledky pre testu

Pre testu se zúčastnilo 13 dětí, které test vykonávaly samostatně.

V následujících bodech budou vypsány jednotlivé nástroje s počtem dětí, který nástroj poznaly.

Kontrabas – 0. Violoncello – 1. Housle – 13. Harfa – 0. Kytara – 13. Triangl – 13. Tympán-0. Piano – 13. Cimbál – 0. Lení roh – 0. Pozoun – 0. Trubka – 8. Činely – 3. Klarinet – 0. Saxofon – 1. Zobcová flétna – 13. Akordeon / Harmonika – 4. Varhany – 0. Malý buben – 13.

Výsledky post testu

Post testu se zúčastnilo 12 dětí a opět test vykonávaly samostatně. Výsledky post testu jsou velice uspokojivé, nestalo se, že by nějaký nástroj nebyl poznán. Z devatenácti nástrojů všech dvanáct dětí poznalo celkem jedenáct nástrojů výukového programu. Čtyři nástroje byly poznány čtyřmi až osmi dětmi. Nástroje jako je akordeon, klarinet, pozoun a kontrabas byly poznány pouze jedním dítětem.

Po vyhodnocení testu usuzuji, že výukový program značně obohatil znalosti předškolních dětí v oblasti hudebních nástrojů. Děti se seznámily nejen s novými hudebními nástroji, ale dokáží nyní i jednotlivé nástroje roztřídit do tří hlavních skupin podle charakteristických znaků.

V oblasti sluchového vnímání shledávám takřka stoprocentní úspěch. Díky atraktivitě ukázek zvuků hudebních nástrojů si děti činnosti s poslechem velice oblíbily a v důsledku toho na konci programu s jistotou poznaly jednotlivé nástroje podle zvuku.

Odpovědi na evaluační otázky

1. Jak dlouho trval zájem dětí u předávání nových poznatků o hudebních nástrojích?

Z počátku výukového programu byly děti velice zaujaté a pozorné. Bylo znát, že je to pro něco nového, co ještě neznají, s čím se běžně při výuce v mateřské škole nesetkávají. V průběhu 14 dnů zájem o nové poznatky a rozhovory o nástrojích klesal a děti se spíše těšily na nové pohybové hry a činnosti než na povídání v kruhu. V souvislosti s tímto zjištěním jsem upravila organizaci zbývajících lekcí, aby děti program stále bavil.

2. Jaké aktivity byly pro děti nejatraktivnější?

Vzhledem ke zvýšené potřebě pohybu předškolního dítěte měly největší úspěch pohybové hry – běh na signál, určování rychlosti chůze na nástroj, „moravský“ tanec na zvuk cimbálu apod. Mimo to úspěch měla i činnost výtvarná, kdy úkolem dětí bylo rozdělit si role ve skupině – návrhář, kreslíř, střihač a napínač strun a společně vytvořit projekt pod názvem „Bláznivá kytara“. Oblíbenou a často žádanou aktivitou bylo i poznávání nástrojů podle zvuku se zavřenými očima a následné uhádnutí směru, odkud se nástroj ozývá.

3. Jak děti zvládaly úkoly programu?

Jednotlivé úkoly výukového programu byly přizpůsobeny věku cílové skupiny. Na tomto základě se dětem dařilo plnit zadané úkoly bez větších problémů. Objevila se ovšem jedna z činností, která nebyla pro všechny děti tak snadná. Jednalo se o činnost s vyhledáváním nástrojů v obrázku orchestru. Z počátku na ně působilo zmatečně, že po třídě byly rozmístěné obrázky i těch nástrojů, které nejsou v obrázku orchestru. Některé děti měly problém se zapamatováním si tvaru nástroje a následného zakroužkování v listu s orchestrem. Po upravené organizaci, kdy děti chodily k jednotlivým obrázkům

nástrojů s listem, se jim začalo dařit lépe. Snáz dokázaly porovnat tvar nástroje na obrázku se siluetou nástroje v orchestru a úspěšně tak dokončit zadaný úkol.

4. Jak děti reagovaly na audio ukázky daných nástrojů?

Při výběru audio ukázek jsem se snažila vybrat nástroje znějící v atraktivních skladbách, jak už z hlediska výrazného tempa, tak i známostí dané melodie apod. Výběr skladeb hodnotím kladně, jelikož děti vyžadovaly pouštění ukázek i v jiných činnostech – odpočinkové, odpolední hry apod. Na některé děti ukázky působily spíše uklidňujícím účinkem, jiné zase podněcovaly k pohybu, respektive k tanci.

5. Jak děti bavila práce s programem?

Jelikož se jednalo o poměrně neobvyklé téma, se kterým se děti z cílové skupiny ještě neselekaly, byly velice zaujaty a ponořeny do výuky. Lákala je touha poznat něco nového – nové nástroje, hry, pomůcky apod. S nabývajícimi zkušenostmi jsem zjišťovala, že je pro děti daleko atraktivnější získávání nových znalostí a dovedností prostřednictvím her, vlastní zkušenosti a reálného seznámení s nástrojem než debatou v kruhu s pouhým obrázkem. Na základě tohoto faktu jsem vycházela více z potřeb a zájmu dětí a průběh výukového programu tak děti zaujal ještě více.

6. Jaké nástroje byly v osvojování pro děti nejtěžší?

I když z výsledku post testu vyšlo, že všechny nástroje byly dětmi poznány, objevily se při výuce některé nástroje, které nebyly pro děti snadné. Jednalo se především o nástroje, které si byly buď podobné, např. – materiálem, tvarově či zvukem, nebo je děti nikdy neviděly a nedokázaly si je představit v reálném světě. Jednalo se například o nástroje smyčcové, kde měly děti problém s uvědoměním si odlišné velikosti, dále nástroje žesťové – trubka, pozoun, lesní roh, kde měly děti problém spíše s rozeznáním podle audio ukázky a nástroj varhany, který děti nikdy neviděly, tudíž si ho nedokázaly představit.

5.4 Pedagogická opatření a náměty pro práci s programem

Výukový program s názvem Seznamování s hudebními nástroji byl podle výsledků v celku úspěšný. Děti si z programu odnesly nové znalosti a dovednosti v oblasti hudebních nástrojů. Nejatraktivnějšími činnostmi byly pohybové hry, poslech audio

ukázek a možnost vlastní hry na nástroj. Mezi méně oblíbené činnosti spadaly převážně debaty v kruhu o nástrojích.

V rámci optimalizace programu uvádím tyto návrhy:

- Využít možnosti reálné ukázky nástrojů – návštěva ZUŠ, kostela, nástroje přinést do mateřské školy (dítě si tak lépe zafixuje poznatky o nástroji než pomocí pouhého obrázku),
- zařazovat hry na nástroje (pokud má mateřská škola možnost) – doprovodné nástroje, flétny, kazu apod.,
- informace o nástrojích předávat spíše formou hry, než rozhovorem v kruhu,
- při seznamování s hudebními nástroji využít dětskou literaturu s příslušnou tematikou,
- zařazovat jiné hry týkající se hudby – dirigování, kresba houslového klíče apod.,
- opatřit více audio ukázek nástrojů kvůli rozmanitosti a většímu zaujetí dítěte – podpoříme tak schopnost dítěte naslouchat a soustředit se.

Náměty pro práci s programem

- „Poslouchej“
Dětem pustíme audio ukázku z poslechového CD. Úkolem dětí je poznat zvuk hudebního nástroje, najít jej na magnetickém obrázku a přiřadit k příslušné skupině nástrojů.
- „Uhádni, co jsem“
Dětem slovně popisujeme určitý nástroj podle jeho specifických znaků. Úkolem dítěte je nástroj uhádnout, najít jej na magnetické kartičce a umístit k příslušné skupině nástrojů. Pokud bude dítě chtít, může zkusit popisovat nástroj samo.
- Pantomima
Dítě předvádí hru na nástroj, který si sám vybral (mohou i ve dvojicích). Úkolem dětí je podle pantomimy nástroj poznat, najít jej na kartičce a zařadit do příslušné skupiny.

- „Kdo to dokáže?“
Děti po skupinkách kompletují celou vizuální pomůcku, ostatní skupinky kontrolují, zda to mají správně, popřípadě chyby opraví. Poté se vystřídají.
- „Popletené nástroje“
Vizuální pomůcku sestavíme s chybami. Úkolem dětí je chyby najít a následně opravit.
- Hádání nástroje v „cizí“ řeči
Dětem jednotlivé názvy nástrojů hláskujeme př. B-U-B-E-N. Úkolem dětí je provést syntézu hlásek, porozumět a nástroj uhádnout. Může jej zařadit i do příslušné skupiny.
- Hádání počáteční hlásky v názvu nástroje
- „Tleskni, dupni, skoč!“
Vytleskávání, vydupávání či skákání počtu slabik v názvu daného nástroje.
- „Chodím hledám...“
Na základě známé říkanky „Chodím, hledám, co mám znát, pojď mi (JMÉNO) ukázat. Do všech koutů zajdi, (NÁSTROJ) mi najdi“ dítě poslechne pokyn a po třídě se snaží najít určený nástroj.
- Hledání nástroje v obrázku orchestru
Po třídě rozmístíme jednotlivé nástroje a každému dítěti dáme obrázek orchestru. Úkolem dítěte je zakroužkovat ty nástroje v orchestru, které nalezne ve třídě
- „Najdeš mě?“
Sluchová hra, při které děti sedí v kruhu. Jedno dítě má zavázané oči a sedí uprostřed. Zvolíme dva hráče, kteří dostanou zvukově odlišné nástroje. Úkolem dítěte se zavázanýma očima je uhádnout předem určený nástroj a poznat směr, ze které zvuk přichází.
- „Zahraj na nástroj.“
Dítě zkusí zahrát na nástroj jak „pochodují vojáci“, „utíkají myšky“, „skáče žába“ apod. Může si i vyzkoušet vést celou třídu a udávat jim tempo chůze.

- „Utíkej!“
Ve třídě rozmístíme čtyři nástroje. Děti rozdělíme do skupin podle nástrojů. Úkolem dítěte je poznat podle audio ukázky zvuk svého nástroje a na něj utíkat. Lze obměnit, že děti nerozdělíme do skupin, ale běží pouze k tomu nástroji, který slyší.
- „Zahraj si!“
V mateřské škole jsem využila nástroje „podlahové pianko“, který má v sobě i další zvuky nástrojů.
- Hudební diktát
Dětem dáme obrázek s nástroji. Úkolem dítěte je postupovat dle pokynů učitele a splnit tak zadaný úkol (př. „Červenou pastelkou zakroužkuj piano“)
- Slabiky
Dětem dáme pracovní list s nástroji. Počítáme společně počet slabik a graficky odlišujeme dlouhé a krátké slabiky.

Další náměty pro práci s programem (Dle Zuzany Kupcové)

- „Neposedné noty“ -pohybová hra
Na koberci lepící páskou nalepíme pět linek představující notovou osnovu. Děti představující noty se za doprovodu klavíru pohybují po třídě. Na „ticho“ se usadí do mezery či na linku. Po zafixování pravidel určujeme část těla dotýkající se linky apod.
- „Kouzelná hůlka taktovka“
Dětem rozdělíme nástroje – bubny, činely, triangly. Dělíme je do skupin a předvádíme si, jak se na nástroje hraje. Seznámíme děti s funkcí taktovky. Úkolem dítěte je reagovat na pokyn taktovky – hrát na nástroj nebo ne.
- Pracovní list „noty“
Úkolem dítěte je sestavit noty podle vzoru, soustředit se na správný směr a barevné pořadí not.

- Dechové cvičení s brčkem
V souvislosti s dechovými nástroji dětem rozdáme brčka, představující dechový nástroj. Experimentují s vlastním dechem – foukání do dlaně, do vlasů, do lavoru s natrhaným papírem, do vody – bubláni. K silnějšímu prožitku můžeme pustit jakýkoliv dechový nástroj.
- Hra na strunný nástroj
Dětem rozdáme víčka přetažená dvěma gumičkami, jež představují struny. Děti se ptáme, o jaký strunný nástroj by mohlo jít. Společně se dohodneme na písni, ke které budeme dělat na improvizovaný strunný nástroj doprovod.

ZÁVĚR

V rámci optimalizace vzdělávání dětí předškolního věku v oblasti hudebních činností – konkrétně v oblasti hudebních nástrojů, byl vytvořen výukový program, jehož smyslem je zábavnou formou seznámit děti s hudebními nástroji, jejich zvuky a základním rozdělením a poskytnout pedagogům nové možnosti a inspiraci ve zpracování tohoto tématu.

V teoretické části jsou zpracována vývojová specifika hudebního vnímání a vzdělávací strategie v oblasti rozvoje hudebního vnímání, díky kterým si pedagog ujasní, jak přistupovat k dítěti nejen při výuce o hudebních nástrojích, ale i při hudebních činnostech obecně. Dále je zde kapitola věnovaná pouze hudebním nástrojům, které jsou obsaženy ve výukovém programu. Obsahuje stručné informace o nástrojích a jejich dělení do základních skupin. Tato kapitola slouží především k rozšíření znalostí pedagoga, který je pak přizpůsobuje individuálním možnostem cílové vzdělávací skupiny.

Praktická část se opírá o samotné vytvoření programu, jeho charakteristiku a popis práce s programem. Stěžejní části jsou však výsledky z realizace výukového programu v mateřských školách. Dle evaluace vycházející z předem stanoveného plánu lze konstatovat, že cíle práce byly naplněny. Program je nejen pro děti, ale i pro pedagogy atraktivní a přináší nové poznatky a dovednosti v oblasti, která není ve výuce v mateřských školách obvyklá. Právě zaujetí dětí ve výukovém programu byly motivací pro získávání dalších poznatků a objevování nových her a činností.

Po realizaci výukového programu jsem si uvědomila, že i když má každé dítě odlišný zájem, dokázalo je najít a realizovat se v činnosti, která pro něj byla optimální a přitažlivá. Zjistila jsem, že vypracovaný program s tématem hudebních nástrojů je variabilní a umožňuje tak pedagogům zpracovat ho podle svých preferencí.

Na závěr bych dodala, že téma týkající se hudebních nástrojů není tak obtížné, jak se na první pohled zdá. V mateřské škole dle reakcí dětí je to poměrně neobvyklá oblast, která bývá opomíjena především kvůli své obsáhlosti. Na základě toho byl tedy vytvořen program, který může sloužit pedagogům jako inspirace, jak téma zpracovat a neochudit tak děti o krásnou část hudební oblasti, týkající se právě hudebních nástrojů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-x.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-x
- KARNETOVÁ, Helena. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-619-3.
- KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3. s. 26-27
- KURFÜRST, Pavel. *Hudební nástroje*. Praha: Togga, 2002. ISBN 80-902912-1-X.
- MICKA, Josef. *Knížka o houslích a mnohé kolem nich*. 1.vydání. Praha: Panton, 1975
- OLING, Bert a Heinz WALLISCH. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Přeložil Jiřina HOLEŇOVÁ. Čestlice: Rebo, 2004. ISBN 80-7234-289-4
- SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. Comenium musicum (Supraphon). ISBN 80-7058-073-9.
- SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7040-940-4.
- ŠIKTANC, Karel. *Spadl buben do kedluben*. Ilustroval Alois MIKULKA. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1076-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství)

INTERNETOVÉ ZDROJE

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. [cit. 2017-12-7.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.< http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

GC664VJ Trombon nebo pozoun (Unknown Cache) in Olomoucky kraj, Czech Republic created by BajkerPatejl. Document Moved[online]. Copyright © 2000 [cit. 28.10.2017]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC664VJ_trombon-nebo-pozoun

ZDROJE SKLADEB POSLECHOVÉHO CD

<https://www.youtube.com/watch?v=SZUcEmREZ9Y>

<https://www.youtube.com/watch?v=tPKZfnsM3Xk>

<https://www.youtube.com/watch?v=qMRJmrLYVTw>

<https://www.youtube.com/watch?v=wDxflbpbR1U>

<https://www.youtube.com/watch?v=OkKSHVDJCx0>

<https://www.youtube.com/watch?v=H2-1u8xvk54>

<https://www.youtube.com/watch?v=0uVko873mRk>

<https://www.youtube.com/watch?v=CwSWIZ6V6pY>

<https://www.youtube.com/watch?v=cp9B6KjjDCQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=5G6Azf7wPNo>

<https://www.youtube.com/watch?v=dL3nNRvd2N0>

<https://www.youtube.com/watch?v=mHw8P8NnUvI>

https://www.youtube.com/watch?v=B-r213_86v4

<https://www.youtube.com/watch?v=mYuF0y7GJIo>

<https://www.youtube.com/watch?v=xGNUslxVKbE>

<https://www.youtube.com/watch?v=jCwrxRJo8J8>

<https://www.youtube.com/watch?v=F2ObiggMV1U>

<https://www.youtube.com/watch?v=yHnJy-q79Rg>

https://www.youtube.com/watch?v=ip72bshn_1I

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vizuální pomůcka výukového programu Svět hudebních nástrojů– foto.

Příloha č. 2: Obrázková kniha a poslechové CD ukázka – foto.

Příloha č. 3: Rozhovor s dětmi

Příloha č. 4: Říkaneky o hudebních nástrojích – Karel Šiktanc (Spadl buben do kedluben)

Příloha č. 5: Ukázka pracovních listů

- Obr. č. 10 zdroj - <https://cz.pinterest.com/pin/445363850621593366/>
- Obr. č. 11 zdroj - <https://cz.pinterest.com/pin/294563631859184134/>
- Obr. č. 12 zdroj - <https://cz.pinterest.com/pin/419397784035233590/>
- Obr. č. 13 zdroj – autorka práce
- Obr. č. 14 zdroj - <https://www.pinterest.co.uk/pin/255649716322065815/>

Příloha č. 6: DVD s videoukázkou programu „Seznamování s hudebními nástroji“

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vizuální pomůcka výukového programu Svět hudebních nástrojů– foto.

Obr. č. 1

Obr. č. 3

Obr. č. 5

Obr. č. 2

Obr. č. 4

Příloha č. 2: Obrázková kniha a poslechové CD ukázka – foto.

Obr. č. 6

Obr. č. 8

Obr. č. 7

Obr. č. 9

Příloha č. 3: Rozhovor s dětmi

Otázka č.1: Jaký nástroj se ti líbil nejvíce?

Adam a Viktor: „Zobcová flétna“. Anna: „Housle“. Sofie: „Harfa“. Rozálie: „Piáno“. Tomáš: „Kytara“. Macey: „Triangl“. Sebastian, Eliška, Alžběta: „Malý buben“.

Otázka č.2: Který nástroj byl pro tebe těžký? (na zapamatování, poznání)

Při této otázce měly děti možnost nástroj ukázat na obrázku. Tuto možnost využily všechny děti.

Viktor a Sofie ukázaly na obrázek *klarinetu*. Sebastian na *varhany*. Eliška, Rozálie na *tympán*. Anna na *kontrabas*. Macey na *akordeon*. Alžběta na *harfu*. Tomáš na *kontrabas*. Adam: „Pro mě nebylo nic těžký, všechno znám.“

Otázka č.3: Co tě nejvíce bavilo z toho, co jsme dělali?

Dětem jsem připomínala všechny činnosti, které jsme společně dělali.

Sebastian, Macey, Alžběta, Tomáš: „Běhání.“ Eliška: „Vyrábění kytary, běhání.“ Anna: „Běhání, ale bolely mě nožičky.“ Sofie: „To s tím orchestrem.“ Rozálie: „Hledání orchestru.“ Adam: „Když jsem mohl hrát na kytaru.“ Viktor: „Poznávání podle zvuku a tabule.“

Otázka č.4: Jaká hra pro tebe byla těžká?

Viktor, Sebastian, Tomáš: „Nic.“ Sofie: „Když jsme vyráběly kytaru. Nevěděly jsme, jak ji vybarvit.“ Anna: „hledání orchestru bylo moc těžký.“ Alžběta: „To, jak jsme hledaly ty nástroje na papíře.“ Macey a Viktor: „Nevím.“ Eliška: „Poznat tenhle nástroj“ (ukázala na pozoun). Adam: „Poznávání podle rádia.“

Otázka č.5: Co se ti nelíbilo z toho, co jsme dělali?

Viktor, Alžběta: „Nevím.“ Sofie: „Nic“. Sebastian: „Nic, všechno se mi moc líbilo.“ Macey: „Vymalovávání.“ Tomáš, Rozálie, Adam: „Všechno se mi líbilo.“ Eliška: „Pouštění strašidla, moc jsem se bála.“ (po přehrání všech ukázek jsem zjistila, že se jedná o zvukovou ukázkou varhan). Anna: „Kroužkování nástrojů, protože mi to nešlo.“

Příloha č. 4: Říkaneky o Hudebních nástrojích – Karel Šiktanc (Spadl buben do kedluben)

U Poličky

Bručí basy
Na počasí,
Že u města Poličky
Na návrší
na ně prší
až je zebou kolíčky.
Kozu Rózu
U přívozu
Jímá strach z té muziky.
Běží z dvora
Do Tábora
Koupit jim tři deštníky.

U Opočna

Slyší kvočna
u Opočna,
že klarinet stůně.
Že mu srnci
nosí v hrnci
čaj z bezové tůně.
Letí kvočna
do Opočna,
volá slípky z hnízda.
„Dejte strejci
Košík s vejci,
Ať si zase hvízdá.“

Na Dobříši

Na Dobříši
Spí dvě myši
V Novákovici trumpetě.
Novák mladší
zle se mračí.
Prý ty myši poplete.
Troubí
Z okna do podloubí,
Myši,
Celé ohluchlé,
Běží, běží
Kolem věží
Po silnici do Chuchle.

U Zbirohu

Tři psi nesli
Klavír z jeslí
Přes les do Zbirohu.
Klouzli v seně,
Jedno štěně
Odřelo si nohu.
Po silnici
k nemocnici
psíček smutně hopsá.
„Budu zase
hlídat prase.
To je práce pro psa.“

V Lysé

Kutálí se
Čínel z Lysé,
Závidí mu drozdi.
Tu však v šeru
Při jezeru
Čínel vrazí do zdi.
Strašná rána.
Stará vrána
Do tmy oči poulí.
Drozdi z líchy
Křičí smíchy:
„Máš na hlavě bouli!“

U Brna

Vzala v květnu
Husa flétnu,
Přešla řeku Dyji.
Že prý zkusí
Štěstí husí
Ve filharmonii.
Leze, leze
Přes tři meze,
Přes tři černé ploty.
V Brně páni
Křičí na ni:
„Běž se učit noty!“

V Praze

Stěžuje si
v Praze kdesi
z houslí jedna struna,
že ze smyčce
při písničce práší kalafuna.
„Mlčte, paní!“
Křičí na ni
Smyčec na dně skříně.
Hrozivě se
V pouzdře třese,
Až mu praská žíně.

V Olomouci

Našli brouci
V Olomouci
Starou harmoniku.
Lezli do ní
Pod jabloní
Tři dny po žebříku.
Tu však náhle
Ze сна táhle
Harmonika vzdychla.
Odfoukla je
do Dunaje –
a zas na rok ztichla.

U Slap

Brnká, brnká
Tetka srnka
U Slap na kytaru.
Tančí kolem
pod topolem
ovcí devět párů.
Beran Béda
Neposeda
Kopl do meruny.
Srnce po té
Ráně kruté
Praskly všechny struny.

U Krumlova

U Krumlova
Stará sova
Na saxofon houká.
Nedbá,
Že ji za to stihne
Kletba od pavouka.
Pavouk v žitě
Souká sítě,
Hudba prý ho ruší.
Vzteklá sova
Klobouk smekla:
„Tak si zacpi uši!“

U Litomyšle

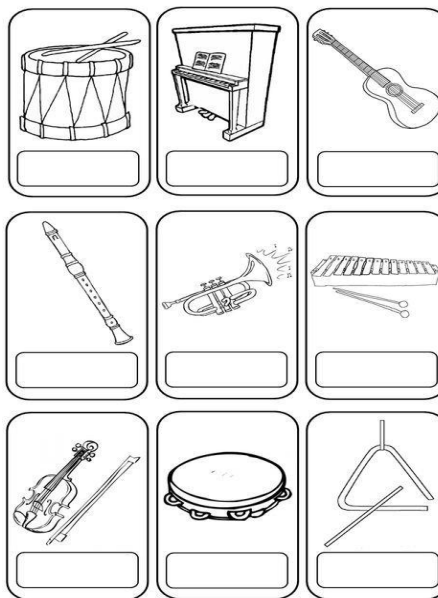
Spadl buben
Do kedluben,
Do břicha měl díru.
Sedm neděl
Smutný seděl
V koutě u klavíru.
V dubnu
Přišli kluci k bubnu,
Zašili mu rány.
Ráno vyšli
v Litomyšli,
Buben plašil vrány.

Příloha č. 5: Ukázka pracovních listů

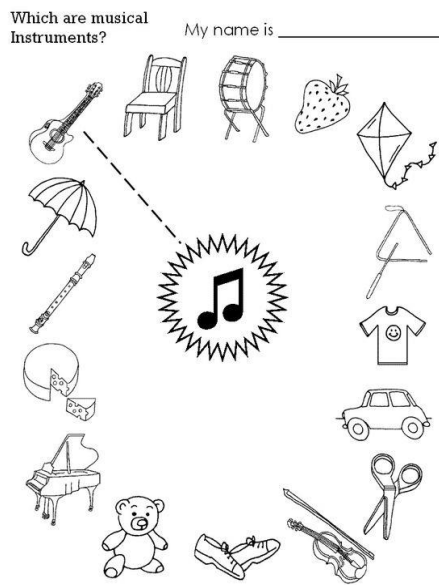
Obr. č. 10

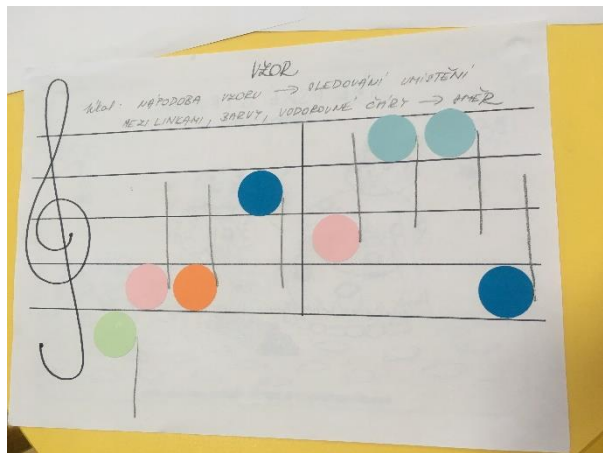
Obr. č. 11

Obr. č. 12

Obr. č 13

Obr. č. 14

